

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНЖЕНЕРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА КАДАСТРУ

ПЕТРУШКА ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ _____

**Інституціональне забезпечення системи управління землями
лісогосподарського призначення**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»**

Керівник: ст. вик Смоленська Л.І.

Консультант: проф. Михайлюк В.І.

Рецензент:

ОДЕСА – 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інженерно-економічний
Кафедра землеустрою та кадастру
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітня програма «Геодезія та землеустрій»
Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри _____

Проф. Михайлюк В.І.

“ _____ ” _____ 201__ р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

ПЕТРУШЦІ ВАСИЛЮ МИХАЙЛОВИЧУ

(прізвище, ім'я, по батькові)

- 1. Тема роботи:** Інституціональне забезпечення системи управління землями лісогосподарського призначення
Керівник роботи: ст.вик. Смоленська Лідія Іванівна, затверджена наказом вищого навчального закладу від _____ № _____
- 2. Строк подання здобувачем роботи** _____
- 3. Вихідні дані до роботи:** матеріали з Державного фонду документації із землеустрою; відомості з Державного земельного кадастру; графічні матеріали лісовпорядкування 2013р.; відомості з державної статистичної звітності; планово-картографічні матеріали, ортофотоплани масштабу 1:5000 матеріали, що посвідчують право на земельні ділянки
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):** Вступ. 1. Інституціональне забезпечення системи управління землями лісогосподарського призначення. 2. Оцінка сучасного стану земель лісогосподарського призначення на території Роздільнянського району Одеської області. 3. Удосконалення системи управління землями лісогосподарського призначення. Висновки. Список використаної літератури.
- 5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):** 1. Робочий інвентаризаційний план. 2. Зведений інвентаризаційний план.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Оформлення графічних матеріалів			

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Видача завдання на кваліфікаційну роботу. Пошук необхідної літератури для написання кваліфікаційної роботи. Написання розділу: Інституціональне забезпечення системи управління землями лісогосподарського призначення.		
2.	Збір матеріалів по об'єкту дослідження. Написання розділу « Оцінка сучасного стану земель лісогосподарського призначення на території Роздільнянського району Одеської області» .		
3.	Розділ «Удосконалення системи управління землями лісогосподарського призначення».		
4.	Висновки. Список використаної літератури.		
5.	Чистове оформлення кваліфікаційної роботи. Перед захист магістерської роботи на кафедрі		

Здобувач _____

В.М.Петрушка

Керівник роботи _____

Л.І.Смоленська

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	
ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ІНСТИТУЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	
1.1. Нормативно-правове забезпечення управління землями лісогосподарського призначення.....	
1.2. Концептуальні засади інституціонального забезпечення функціонування системи управління землекористуванням в лісовому господарстві.....	
1.3. Світовий досвід управління землями лісогосподарського призначення.....	
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ РОЗДІЛЬНЯНСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	
2.1. Природно-кліматичні умови території.....	
2.2. Оцінка стану використання земель лісогосподарського призначення.....	
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	

РЕФЕРАТ

Тема кваліфікаційної роботи – « Інституціональне забезпечення системи управління землями лісогосподарського призначення ».

Кваліфікаційна робота містить ____ сторінки, ____ таблиць, ____ додатка.

При написанні кваліфікаційної роботи використано ____ джерел наукової та методичної літератури, законодавчі і нормативні акти України.

Текстова частина роботи включає вступ та ____ розділи. Кваліфікаційна робота завершується висновками і пропозиціями, списком використаної літератури та додатками.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є земельні ресурси лісогосподарського призначення на території Роздільнянського району Одеської області.

Метою роботи є вирішення питань щодо удосконалення управління земельними ресурсами лісогосподарського призначення.

Ключовими словосполученнями даної роботи є: ЛІСИ, ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ, ЗЕМЕЛЬНІ ДІЛЯНКИ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ, ПРОЦЕДУРА ВІДВЕДЕННЯ.

ВСТУП

Ліси є національним багатством України. Їх охорона, збереження та захист повинні бути пріоритетним напрямком діяльності як лісогосподарських підприємств так і обласних адміністрацій та державного апарату в цілому.

Створення картографічних матеріалів земель лісогосподарського призначення з подальшим внесенням їх до системи Державного земельного кадастру потребує значних фінансових затрат, а також трудових та інформаційних ресурсів. Тому ми маємо на меті розглянути всі етапи формування земельних ділянок лісогосподарського призначення за кодом групи 005 згідно Класифікації видів земельних угідь та запропонувати раціональніший підхід до управління лісовими ресурсами.

Метою даної кваліфікаційної роботи є інституціональне забезпечення системи управління землями лісогосподарського призначення. В завдання кваліфікаційної роботи входило:

- опис теоретико-методологічних основ інституціонального забезпечення системи управління землями лісогосподарського призначення;
- описати і проаналізувати сучасний стан земель лісогосподарського призначення на території Роздільнянського району;
- надання пропозицій щодо удосконалення системи управління землями лісогосподарського призначення;

Вихідною інформацією стали дані про земельні ресурси лісогосподарського призначення на території Роздільнянського району Одеської області.

РОЗДІЛ 1

ІНСТИТУЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

1.1. Інституціональне забезпечення управління землями лісогосподарського призначення

Конституцією України визначено, що «земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності Українського народу. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування»[3].

Відповідно до Лісового кодексу України «основним завданням державного регулювання та управління у сфері лісових відносин є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів». «Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин здійснюється шляхом формування та визначення основних напрямів державної політики у сфері лісових відносин, визначення законом повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, установлення порядку і правил у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів, здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів»[3].

Згідно зі Земельним кодексом України «до земель лісогосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства». «До земель лісогосподарського призначення не належать землі, зайняті зеленими насадженнями у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів, окремими деревами і групами дерев, чагарниками на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках, полезахисними лісовими смугами на землях

сілськогосподарського призначення». Відповідно до статті 84 землі лісогосподарського призначення не можуть передаватись із державної власності в приватну землю лісогосподарського призначення[4]. Можуть безоплатно або за плату передаватись у власність замкнені земельні ділянки лісогосподарського призначення загальною площею до 5 гектарів у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств [4].

Згідно зі статтею 207 «втрати лісогосподарського виробництва включають втрати лісових земель та чагарників, а також втрати, завдані обмеженням у землекористуванні та погіршенням якості земель. Відшкодуванню підлягають втрати лісових земель та чагарників як основного засобу виробництва в лісовому господарстві внаслідок вилучення (викупу) їх для потреб, не пов'язаних із лісогосподарським виробництвом. Відшкодуванню підлягають також втрати у зв'язку з виключенням лісових земель і чагарників із господарського обігу внаслідок встановлення охоронних, санітарних та інших захисних зон»[4].

В загальних положеннях Лісового кодексу України дається поняття лісу. «Ліс - тип природних комплексів (екосистема). у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище»[3]. Більш розгорнуте тлумачення земель лісогосподарського призначення наведено в Земельному кодексі України, а саме - «До земель лісогосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.»[4].

На відміну від Лісового кодексу України в Земельному кодексі надані пояснення набуття права державної, комунальної та приватної власності на ліси. Громадяни та юридичні особи можуть безоплатно або за плату набувати у власність замкнені земельні ділянки лісогосподарського призначення

загальною площею до 5 гектарів у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств [4].

Поняття лісового сервітуту визначено лісовм кодексом України. Лісовий сервітут це – право на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною лісовою ділянкою. Лісовий сервітут здійснюється способом, найменш обтяжливим для власника лісів або користувача земельної лісової ділянки, щодо якої він установлений[3].

Ліси України за екологічним і соціально-економічним значенням та залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії:

- захисні ліси;
- рекреаційно-оздоровчі ліси;
- ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення;
- експлуатаційні ліси [3].

Отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України можливо при обов'язковому веденні лісовпорядкування, яке включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної організації та науково обґрунтованого ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення лісового господарства [3].

З метою ефективної організації охорони і захисту лісів, раціонального використання лісового фонду України, відтворення лісів, здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними змінами лісів ведеться державний лісовий кадастр. «Державний лісовий кадастр ведеться на основі державного земельного кадастр»[3].

Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з метою їх використання в цілях, не пов'язаних з веденням лісового господарства, провадиться органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування. «Зміна цільового призначення земельних лісових ділянок з

метою їх використання для житлової, громадської і промислової забудови провадиться переважно за рахунок площ, зайнятих чагарниками та іншими малоцінними насадженнями»[3].

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України. Відносини у галузі охорони навколишнього природного середовища в Україні регулюються законом України «Про охорону навколишнього природного середовища». Управління охороною лісів у комплексі охорони навколишнього природного середовища здійснюється відповідно до закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» і полягає у здійсненні функцій регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною[8].

Відповідно до закону України «Про тваринний світ» охорона тваринного світу забезпечується шляхом: охорони середовища існування, умов розмноження і шляхів міграції тварин; формування екологічної мережі, створення державних заповідників, заказників і визначення інших природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні [9].

Статтею 5 закону України «Про оцінку земель» визначено види оцінки земель які враховуються при визначенні втрат лісогосподарського виробництва і є основою при проведенні нормативної грошової оцінки земельних ділянок, аналізі ефективності використання земель порівняно з іншими природними ресурсами [10].

Порядок охорони, захисту, використання та відтворення лісів на землях природно-заповідного фонду визначається відповідно до закону

України «Про природно-заповідний фонд України». Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду здійснюється в межах ліміту та на підставі дозволу на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Проведення рубок формування і оздоровлення лісів, інших видів рубок здійснюється в межах затверджених планів та на підставі рішень науково-технічних рад установ природно-заповідного фонду згідно з лімітом на використання природних ресурсів на підставі дозволів. Відповідно до статті 11 уповноваженим органам державного управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду є центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування і реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища [11].

Законом України «Про екологічну мережу України» до складових структурних елементів екомережі включаються: території та об'єкти природно-заповідного фонду, землі лісового фонду. Державне управління у сфері формування, збереження та використання екомережі здійснюють Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування[12].

Законом України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» землі зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення відмежовуються від суміжних територій і переводяться до категорії радіаційно небезпечних земель. «У зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення забороняється: вивезення за межі зон без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною

безумовного (обов'язкового) відселення, землі, глини, піску, торфу, деревини, а також заготівля і вивезення рослинних кормів, лікарських рослин, грибів, ягід та інших продуктів побічного лісокористування, за винятком зразків для наукових цілей; ведення лісогосподарської, виробничої та іншої діяльності»[13].

Кабінет Міністрів України затвердив постанову «Про порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» який встановлює єдині вимоги до поділу лісів на категорії, умови та ознаки віднесення їх до таких категорій, а також виділення особливо захисних лісових ділянок з режимом обмеженого лісокористування. Ліси залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії: ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення; рекреаційно-оздоровчі ліси; захисні ліси; експлуатаційні ліси.

Згідно з пунктом 4 порядку «межі лісів, визначених для віднесення до однієї з категорій, проводяться уздовж природних меж, кварталних просік, ліній зв'язку і електромереж та інших, чітко визначених на місцевості розмежувальних ліній - залізниць та автомобільних доріг, каналів, каналів, газо- та нафтопроводів, візирів, протипожежних розривів і вододільних ліній»[14].

Згідно до пункту 1 Положення про державну лісову охорону, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України «державна лісова охорона діє у складі Державного агентства лісових ресурсів, Республіканського комітету Автономної Республіки Крим з питань лісового і мисливського господарства, обласних управлінь лісового та мисливського господарства і підприємств, установ та організацій, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів». Метою діяльності державної лісової охорони є здійснення правових, лісоохоронних та інших заходів, спрямованих на збереження, розширене відтворення, невиснажливе використання лісових ресурсів та об'єктів тваринного світу. Основними завданнями держлісоохорони є: здійснення державного контролю за

додержанням вимог лісового та мисливського законодавства; забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу; запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням у сфері лісового та мисливського господарства; організація та координація заходів з охорони державного мисливського фонду.[15].

Правилами поліпшення якісного складу лісів, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України визначені основні вимоги до здійснення лісогосподарських заходів, спрямованих на підвищення стійкості та продуктивності деревостанів, збереження біорізноманіття лісів, їх оздоровлення і посилення захисних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших функцій шляхом проведення рубок формування і оздоровлення лісів. Підставою для рубок формування і оздоровлення лісів є матеріали лісовпорядкування та обстежень, які проводяться власниками лісів і постійними лісокористувачами. У разі проведення зазначених рубок у деревостанах, не запроектованих лісовпорядкуванням, власники лісів і постійні лісокористувачі повідомляють про це орган виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим, обласну, Київську та Севастопольську міські держадміністрації[16].

Згідно з санітарними правилами в лісах України, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України для поліпшення санітарного стану лісів здійснюються такі заходи: вибіркові санітарні рубки; суцільні санітарні рубки; ліквідація захаращеності; профілактика виникнення та поширення осередків шкідників і хвороб лісу, боротьба з ними та захист заготовленої деревини від шкідників і хвороб лісу. «Санітарні рубки призначаються в насадженнях, ушкоджених пожежами, шкідниками, хворобами лісу, внаслідок аварій та стихійного лиха, що викликають деградацію лісових деревостанів. Призначення санітарних рубок здійснюється з урахуванням

категорій стану дерев. Забороняється проведення суцільних санітарних рубок у заповідних зонах біосферних заповідників, національних природних і регіональних ландшафтних парків, на території природних заповідників, пам'яток природи, заповідних урочищ, зонах регульованої і стаціонарної рекреації національних природних парків, буферних зонах біосферних заповідників, загальнозоологічних, ботанічних, лісових, орнітологічних та ландшафтних заказниках»[17].

З метою посилення охорони лісів, збереження лісових ресурсів і підвищення ефективності їх використання Кабінет Міністрів України затвердив постанову «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу підприємствами, установами, організаціями та громадянами» [18].

Кабінет Міністрів України затвердив постанову «Про затвердження положення про Державне агентство лісових ресурсів України» згідно з яким Державне агентство лісових ресурсів України є «центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра енергетики та захисту довкілля і який реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства»[19].

Згідно з «Положенням про Державну екологічну інспекцію України», Державна екологічна інспекція України є «центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра екології та природних ресурсів і який реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів». «Здійснює державний нагляд за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами та

організаціями незалежно від форми власності і господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами - нерезидентами вимог законодавства: про охорону, захист, використання та відтворення лісів, зокрема»[20].

Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження правил використання корисних властивостей лісів» встановлені норми і вимоги щодо використання корисних властивостей лісів для культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних і освітньо-виховних цілей та проведення науково-дослідних робіт. «Оцінка рекреаційної придатності лісів здійснюється при лісовпорядкуванні методами ландшафтної таксації на лісотипологічній основі або при обстеженнях, які виконують постійні лісокористувачі (власники лісів)»[21] .

Ліси за придатністю до використання корисних властивостей лісів поділяються на рекреаційно придатні, багатофункціональні і рекреаційно непридатні. Умови та особливості використання корисних властивостей лісів на конкретних ділянках, виділених для використання лісових ділянок для культурно-оздоровчих та рекреаційних цілей здійснюється з урахуванням схем районного планування, генеральних планів розвитку населених пунктів, матеріалів лісовпорядкування[21].

Наказом Державного комітету лісового господарства України «Про затвердження Правил пожежної безпеки в лісах України» визначено, що лісовий фонд України є високопожежонебезпечним об'єктом. «Охорона його від пожеж - моральний обов'язок кожного члена суспільства. Пожежна безпека в лісі повинна забезпечуватися шляхом проведення планових профілактичних заходів, оперативного виявлення і ліквідації лісових пожеж на території лісового фонду підприємства, організації, установи»[23].

Основна мета ведення Державного лісового кадастру ефективна організація охорони і захисту лісів, раціонального використання лісового

фонду України, відтворення лісів, здійснення систематичного контролю за якісними і кількісними змінами лісів.

«Державний лісовий кадастр призначений для забезпечення органів державної влади, органів місцевого самоврядування, заінтересованих підприємств, установ, організацій і громадян достовірною та об'єктивною інформацією щодо природного, господарського стану та правового режиму використання лісового фонду України»[3].

1.2. Концептуальні засади інституціонального забезпечення функціонування системи управління землекористуванням в лісовому господарстві

Система управління землекористуванням в лісівничій галузі має такі ж характеристики, як і будь-якій іншій системі управління. Особливістю системи управління в лісівничій галузі є поєднання двох сторін діяльності: господарсько-економічної і соціально-екологічної. До господарсько-економічної діяльності відносять повноцінне задоволення потреб населення та держави в лісових ресурсах. До завдань соціально-екологічної діяльності відносять збереження та покращення лісових ресурсів та забезпечення тривалого виконанням лісом його соціальних функцій.

Аналізуючи нормативно-правову базу в сфері лісових та земельних відносин можна виділити наступні функції системи управління землями лісогосподарського призначення: облік земель, прогнозування використання земель, планування використання земель, організація використання земель, мотивація ефективного використання земель, моніторинг ефективного використання земель, контроль землекористування.

Функція обліку лісових земель реалізується у процесі лісовпорядкування. Облік лісів включає збір та узагальнення відомостей, які характеризують кожен лісову ділянку за площею, кількісними та якісними показниками. Основою ведення обліку лісів є матеріали лісовпорядкування.

«Лісовпорядкування включає комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективної організації та науково обґрунтованого ведення лісового господарства, охорони, захисту, раціонального використання, підвищення екологічного та ресурсного потенціалу лісів, культури ведення лісового господарства, отримання достовірної і всебічної інформації про лісовий фонд України».

У матеріалах лісовпорядкування дається якісна і кількісна характеристика кожної лісової ділянки, комплексна оцінка ведення лісового господарства, що є основою для розроблення на засадах сталого розвитку проекту організації та розвитку лісового господарства відповідного об'єкта лісовпорядкування[3].

Другою, не менш важливою функцією є планування використання та охорона земель лісогосподарського призначення. Планування використання та охорони земель лісогосподарського призначення передбачає визначення мети діяльності на поточний період та перспективу, яка повинна встановлюватись, виходячи із цільового призначення лісової земельної ділянки та категорії лісів. Плани щодо використання земель втілюються у проектах землеустрою та схемах територіального планування.

Метою прогнозування виступає пошук резервів для підвищення ефективності, оптимізації використання лісових земель. Прогноз природних ресурсів передбачає на науковій основі тенденції майбутнього лісогосподарського землекористування, що можливо тільки за умови аналізу динаміки, структури, тенденцій розподілу і ефективності використання лісогосподарського землекористування у минулому та сучасного кількісного і якісного стану земель лісогосподарського призначення.

Організація лісового господарства має своїм завданням забезпечувати ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку з урахуванням природних та економічних умов, цільового призначення, лісорослинних умов, природного складу лісів, а також функцій, які вони виконують. Організація лісового господарства передбачає: розроблення та затвердження

в установленому законом порядку нормативно-правових актів з ведення лісового господарства; поділ лісів на категорії залежно від основних виконуваних ними функцій; виділення особливо захисних лісових ділянок; проведення лісовпорядкування; ведення державного лісового кадастру, обліку лісів; ведення моніторингу лісів[3].

Компонентою державної системи моніторингу довкілля є моніторинг лісових екосистем. Моніторинг лісів - система регулярного спостереження, оцінки і прогнозу динаміки кількісного і якісного стану лісів. Моніторинг лісів проводиться шляхом збирання, передавання, збереження та аналізу інформації про стан лісів, прогнозування змін у лісах і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для інформаційно-аналітичного забезпечення управління лісами, прийняття рішень щодо запобігання негативним змінам стану лісів, дотримання вимог екологічної безпеки та принципів ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку. Він являється складовою частиною державної системи моніторингу навколишнього природного середовища[3]. Реалізація моніторингу земель лісогосподарського призначення формує взаємозв'язки між людиною, яка приймає рішення та дієвістю системи лісоуправління.

Завданнями контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів є: забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів; забезпечення додержання лісового законодавства органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та громадянами; забезпечення додержання лісового законодавства власниками лісів, постійними і тимчасовими лісокористувачами; запобігання порушення законодавства у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів щодо їх усунення[3].

Для досягнення ефективності господарювання необхідно виявити інструменти узгодження інтересів в системі лісоуправління. Основними принципами узгодження інтересів можуть бути:

- системний підхід до інтересів суспільства та сфери підприємництва;
- взаємодія регіональних органів влади та підприємництва;
- гнучкість коригування економіко-екологічних цілей відповідно до зміни умов середовища;
- своєчасне подання інформації про зміни у сфері використання природних ресурсів;
- обгрунтоване роз'яснення можливого додаткового навантаження на сферу лісогосподарського землекористування.

Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцерозташуванням є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах[3]. Ліс є єдиним і незамінним джерелом деревини, яка використовується переважно для виготовлення засобів виробництва, зокрема предметів праці та предметів споживання[28]. Крім того, що ліси є джерелом сировини для деревообробної, целюлозо-паперової, хімічної, харчової й фармацевтичної промисловості, вони є територією для здійснення господарської діяльності, яка передбачає створення робочих місць і виготовлення продукції. Тому добробут місцевих громад у лісистих районах безпосередньо залежить від розвитку лісового господарства, що безпосередньо впливає на розвиток економіки регіону й стан суспільного здоров'я та розвиток рекреаційної індустрії [29]. Таким чином необхідно враховувати і узгоджувати потреби і інтереси всіх учасників процесу. Учасниками системи лісокористування виступають держава, виробники та суспільство.

Держава зацікавлена в забезпеченні ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів, оскільки більшість лісових земель перебувають у державній власності. Населення (суспільство)

зацікавлене в збереженні лісів. Виробники лісової продукції зацікавлені у збільшенні обсягів деревени. А тому, інтереси учасників в галузі раціонального використання та відтворення лісів не завжди співпадають. Виникають розбіжності та конфлікти в організаційно-економічних питаннях.

Поява розбіжностей засвідчує про відсутність ефективних засобів інструментального забезпечення організаційно-економічної взаємодії в процесі господарської діяльності, з об'єктом. Внаслідок інтенсифікації виробництва зростає техногенне навантаження на навколишнє середовище яке здійснює нищівний вплив на якісні характеристики рекреації.

До основних напрямів забезпечення процесу узгодження інтересів всіх учасників управління землекористуванням в лісовій галузі можна віднести:

- поліпшення умов життя суспільства;
- забезпечення високого рівня ефективності переробних виробництв;
- охорона довкілля в разі використання біопалива, яке одержують з деревної сировини.

Особливості лісового господарства обумовлюються характером об'єкта діяльності - лісів. Серед особливостей лісового сектора можна виділити тривалість вирощування лісів. Саме ця особливість обмежує надходження інвестицій через довготерміновий період окупності. Виникає потреба збалансування масштабів користування лісовими ресурсами та часу, необхідного на лісовідновлення.

Жоден ресурс не може бути вилучений з лісу без урахування інших його корисностей. Проводячи рубку деревостанів, потрібно з самого початку враховувати комплекс факторів, пов'язаних із захистом ґрунтів від ерозії, впливом на водний режим, флору, фауну тощо [45].

За даними Держлісагентства, проведено роботи із запровадження концепції наближеного до природи ведення лісового господарства, що забезпечує стале багатофункціональне господарювання та лісокористування, вирощування більш стійких і продуктивних різновікових мішаних лісів та ширше застосування вибіркового систем рубок головного користування і

рубок переформування на основі природозберігаючих технологій заготівлі деревини. При цьому зберігається біотичне різноманіття лісових екосистем, характерною є постійна стабільність водоохоронних, захисних, кліматорегулюючих, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших корисних властивостей лісів [46].

Розмаїття цілей лісокористування встановлює необхідність вирішення завдання щодо організації багатофункціонального лісоуправління, що є одним із найскладніших в економіці лісового господарства. Раціональна лісогосподарська діяльність полягає не у виснажливому невпинному і багатоцільовому лісокористуванні, а у своєчасному відновленні лісів, підвищенні їх продуктивності й поліпшенні якісного складу з метою охорони та захисту довкілля.

Економічною метою лісогосподарської діяльності є максимізація доходу від використання лісових ресурсів за умови дотримання соціально-екологічних правил і обмежень. Системності у вирішенні цього питання можливо досягти шляхом прийняття узгоджених рішень між партнерами, зайнятими у сфері лісокористування та лісовідновлення. Результатом лісогосподарської діяльності можна вважати сформовані лісові насадження, які слугуватимуть джерелом ринкових лісових ресурсів для цілей промисловості та населення. Сформовані лісові насадження створять середовище для нормального існування людства, а також сприятимуть поліпшенню екологічної ситуації.

Рівень ефективності державного лісоуправління визначають виконанням спеціальних економічних принципів, які забезпечують виконання поставленої мети стратегічного характеру - стале управління лісами:

- рівновага економічних, екологічних і соціальних цілей;
- економічна та адміністративна відповідальність;
- наявність економічної зацікавленості з боку всіх суб'єктів господарювання у процесі реалізації стратегії зі сталого управління лісами;

- прибутковість;
- наявність відповідності між повноваженнями на різних рівнях;
- фінансові можливості для їх реалізації.

Управління лісогосподарською діяльністю має здійснюватися на основі дієвого організаційно-економічного механізму управління, що забезпечує раціональне відтворення лісових екосистем. Управління лісогосподарською діяльністю має обов'язково передбачати організацію та забезпечення раціонального лісокористування, охорону і захист лісових екосистем, лісовпорядкування та лісовідтворення.

В процесі впливу держави на інтереси і мотиви ведення лісогосподарської діяльності набуває економічного характеру. Використовуючи різні методи та важелі, утворюючи ефективний механізм управління лісогосподарською діяльністю та формуючи тим самим певну сукупність і послідовність дій з регулювання функцій об'єкта управління. Цілі поставлені суб'єктом управління можна досягнути шляхом використання комплексу адміністративно-правових, економічних і соціально-психологічних інструментів. Метою функціонування такого механізму в умовах ринкових перетворень стає непряме врегулювання взаємопов'язаних процесів щодо лісозаготівлі, лісовідтворення та охорони й захисту лісових екосистем.

Серед методів державного регулювання процесу економічного розвитку варто виділити: індикативні, інституціональні та адміністративні[45].

За допомогою індикативних методів передбачають, розробку і затвердження критеріїв сталого управління лісогосподарською діяльністю. Проведення аналізу та оцінки розвитку і функціонування об'єкта управління, формування нормативів лісокористування, введення соціальних стандартів і нормативів, створення державного замовлення, дасть змогу органам виконавчої влади сформулювати цілі, критерії оцінки ефективності управління.

Інституціональні методи передбачають здійснення прав власності, оподаткування, формування ринку прав користування і конкуренції, страхування, сертифікацію, кредитування, аудит, формування громадської думки, формування відповідальної екологічної поведінки [45].

Стандартизацію, систему штрафів за порушення норм і правил у галузі лісового законодавства, заборони, розпорядження, видачу дозвільних документів, обмеження включають адміністративні методи державного регулювання при управлінні лісогосподарською діяльністю[45].

Економічний механізм державного управління в лісовому господарстві передбачає:

- облік лісового фонду та лісових ресурсів;
- проведення економічної оцінки;
- фіксування видів користування;
- систему справляння платежів;
- формування доходів від лісокористування й витрат на охорону;
- відтворення та захист лісових екосистем.

Тим самим він сприятиме залученню різних джерел фінансування та зростанню конкурентоспроможності лісового сектора.

Отже завданням держави в управлінні лісогосподарською діяльністю є створення належних інституційних умов, необхідних для ефективного розвитку лісового господарства в умовах панування державної власності на лісові ресурси.

1.3. Світовий досвід управління землями лісогосподарського призначення

В умовах переходу України до ринкової системи господарювання актуальним є досвід управління лісовим сектором зарубіжних країн з урахуванням національних особливостей.

В зв'язку з активізацією євроінтеграційної складової зовнішньо-економічної політики України виникає потреба пошуку шляхів підвищення ефективності використання земель лісогосподарського призначення. А тому виникла необхідність адаптації України до інституціональних вимог і стандартів ЄС. В більшості європейських країн політика управління лісовим сектором ґрунтується на міцному інституціональному фундаменті. Основними важелями впливу на політику управління лісовим сектором є сукупність інституціонально-правових, інституціонально-організаційних та інституціонально-психологічних інструментів. У країнах Європи спостерігається чітке розмежування повноважень між різними органами влади.

Радикальні зміни інституціонального забезпечення розвитку лісового комплексу можливі через збалансування норм, правил, принципів. Не розпорошеність лісового фонду європейських державах між різними міністерствами та відомствами, як в Україні дає можливість ефективно управляти та використовувати лісові ресурси. Реформування земель лісогосподарського призначення в Україні має відбуватися з урахуванням досвіду країн із розвинутою ринковою економікою. Країни з розвинутою ринковою економікою мають позитивний досвід економічного регулювання процесів управління і використання лісових ресурсів. Велике значення має теорія і практика ведення лісового господарства і реформування інституційної структури лісового сектору європейських країн на реформування і сталий розвиток лісового сектору України. На сьогодні існує потреба у вивченні досвіду західноєвропейських країн, зокрема, Чеської, Словацької Республіки, Польщі, Естонії. Дані країни окрім географічної близькості, у недавньому минулому перебували у подібних з Україною макроекономічних умовах. За досить короткий проміжок часу ефективно і швидко влилися в євроінтеграційний процес та стали повноправними членами Європейського Союзу.

Формування інституційного забезпечення розвитку лісового сектору України є і залишається предметом численних досліджень та проектів. Над вирішенням даної проблеми працювали і продовжують працювати вчені. Незважаючи на значну кількість наукових напрацювань до тепер відсутнє чітке бачення стратегічних і практичних завдань розвитку даного сектору економіки.

Всі державні послуги у сфері лісокористування нині зосереджені у межах одного державного органу - Держлісагентства. Держлісагентство здійснює державне управління в галузі ведення лісового і мисливського господарства, а також державного контролю за дотриманням вимог нормативно-правових актів щодо ведення лісового господарства; здійснює державне управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду в лісах підприємств, установ і організацій, що належать до сфери його управління; організовує ведення лісовпорядкування та впорядкування мисливських угідь; веде державний лісовий кадастр та облік лісів;

Сфера лісового господарства потребує негайних організаційно-економічних трансформацій у системі управління за європейськими принципами. децентралізації та розподілу повноважень, Щоб забезпечити самоокупність галузі та врахувати інтереси територіальних громад у сучасній складній ситуації розвитку країни необхідний розподілу повноважень.

В умовах, коли домінують державні ліси і державні лісогосподарські підприємства, заслуговує уваги досвід країн Східної Європи щодо розвитку приватних підприємств, які надають лісові послуги

Найважливішим стратегічним партнером України є Республіка Польща. Центральним органом управління лісовим сектором у Польщі є Міністерство охорони навколишнього середовища.

Об'єктом лісового менеджменту Польщі є лісові володіння публічної та приватної форм власності. Середня площа публічних лісових володінь Польщі становить понад 3,3 тис. га, приватних - 2 тис. га.

В Україні у користуванні державних та комунальних користувачів перебуває понад 10,5 тис. га земель, а в користуванні приватних - менше 5 тис. га.[50].

Порядок лісгосподарської діяльності. в Польщі забезпечує парламент республіки. Усі структурні підрозділи лісового сектора функціонують на принципах фінансової самокупності й покривають видатки на свою діяльність за рахунок власних доходів. Із бюджету, згідно з Лісовим кодексом Польщі, надходять лише цільові дотації на лісовідновні роботи. У Польщі план ведення лісового господарства складається на 10 років. Для лісів, що не входять до складу державного лісового фонду, складається спрощений план ведення лісового господарства. Згідно із Лісовим кодексом України, «видатки на підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх відтворення і охорони здійснюються за рахунок: державного бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства - щодо лісів державної власності; місцевого бюджету та власних коштів підприємств, установ і організацій лісового господарства - щодо лісів державної та комунальної власності; власних коштів власників лісів - щодо лісів приватної власності. Видатки на зазначені заходи можуть здійснюватися за рахунок інших джерел, не заборонених законом[3].

В польських лісгоспах усі лісові операції виконуються за контрактом з приватними компаніями. Підписання контрактів на проведення лісових операцій здійснюється за результатами тендеру [54]. Корисним для України є й вивчення системи оподаткування лісового господарства Польщі. Оподаткування підприємств лісового господарства в Польщі регулює закон “Про ліси”, яким передбачено справляння спеціального лісового податку. В Україні, згідно зі ст. 251.1.5 Податкового кодексу, сплачується рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, яка спрямовується до бюджету і лише шляхом перерозподілу направляється на фінансування лісового сектора.

Оскільки Україна належить до постсоціалістичних країн, то цікавим для нас є досвід Естонії в галузі організації управління лісовим господарством.

Державне управління лісовим господарством Естонії здійснює Міністерство охорони навколишнього природного середовища через лісовий департамент. Комітети природних ресурсів в адміністративних районах виконують функції державного управління лісовим господарством. Усі органи, які підпорядковуються Міністерству охорони навколишнього природного середовища, не виконують жодних господарських функцій. Лісові господарства на своїй території виконують функції господарського управління шляхом планування і організації відтворення лісів; лісовідновлення і лісовирощування; охорони і захисту лісів.

На відміну від Польщі, особливістю системи управління лісовим господарством Словаччини є відсутність спеціалізованого міністерства. Орган виконавчої влади, Міністерство землеробства, управляє сільським і лісовим господарствами Словаччини. В зв'язку з тим, що більша частина земель сільськогосподарського та лісогосподарського призначення перебуває в приватній власності то орган виконавчої влади, Міністерство землеробства, управляє сільським і лісовим господарствами Словаччини. В процесі реформування форм власності на ліси Україна може використати цей досвід.

Цінним для України є й досвід Чехії з організації контролю над власниками лісових ресурсів з боку державних органів влади.

Європейський досвід управління лісовим господарством свідчить про доцільність чіткого розмежування функцій правового забезпечення відтворення і використання лісів, моніторингу і контролю за станом лісів та безпосереднього управління процесами відтворення і використання лісових ресурсів. Чітке розмежування функцій дає змогу приймати закони, які сприяють сталому розвитку лісового господарства та максимізації добробуту суспільства.

Більшість зарубіжних країн надає особливого значення плануванню лісогосподарської діяльності. Дана функція дає змогу визначити довго- та

короткострокові цілі розвитку галузі. Через функцію планування лісогосподарської діяльності здійснюється вплив громадськості на процес управління лісами. Використовується цілеспрямована податкова політика, щоб стимулювати лісовласників та інших суб'єктів лісогосподарської діяльності до ведення лісового господарства відповідно до загальнодержавних стратегічних цілей.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАНУ ЗЕМЕЛЬ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ РОЗДІЛЬНЯНСЬКОГО РАЙОНУ

2.1. Природно-кліматичні умови території району

Роздільнянський район розташований за 70 км північно-західніше від міста Одеси. Район межує: на півночі - з Великомихайлівським (сухопутна ділянка 40,8 км), на сході - з Іванівським (сухопутна ділянка 36 км, по Хаджибейському лиману - 24 км), на півдні - з Біляївським (сухопутна ділянка 70,0 км), на заході - з Республікою Молдова. На кордоні з Республікою Молдова знаходяться два пропускних пункти: автомобільний в Розалівці і два в Кучургані: автомобільний і залізничний.

Районний центр: Роздільна.

Загальна площа території району становить 1368 км². Середня густина населення — 58.2 особи на 1 км².

Найбільше місто Роздільнянщини її адміністративний центр Роздільна (17 913 жителів). Серед інших населених пунктів виділяються Лиманське (7 385 жителів) та Кучурган (3,7 тис. жителів).

В районі 21 орган місцевого самоврядування: Роздільнянська районна рада, Роздільнянська міська рада, Лиманська селищна рада та 18 сільських рад, яким підпорядковано 87 населених пунктів, населення яких становить 57 894 особи, з них міського - 25 298, сільського - 32 596 осіб^[2].

В економіці району провідне місце займає сільське господарство, основу якого становлять 25 приватних сільськогосподарських підприємств, 242 селянських (фермерських) господарства. Всього в районі працює понад 350 виробників товарної сільськогосподарської продукції. У сільському господарстві переважає вирощування зернових, технічних культур, овочів, виноградарство і садівництво. Значний розвиток має тваринництво.

Промисловість району представлена 8 основними підприємствами. У структурі промислового виробництва найбільшу питому вагу займає харчова та переробна промисловість.

Основна продукція, що виробляється промисловими підприємствами, представлена ТОВ «Агроком» - до 50 найменувань молочної продукції високої якості, ТОВ «Хлібна гавань» - виробництво борошна, ВАТ «Кучурганський цегельний завод» - виробництво цегли будівельного, ТОВ «Ланжерон і К» - виробництво алкогольних напоїв, ТОВ «Гарант-2» - виробництво алкогольних і безалкогольних напоїв, ВАТ «Отрадовське» - виробництво м'яса курячого, ТОВ "Роздільнянський хлібокомбінат «Добро хліб» - виробництво хлібобулочних виробів.

Головна особливість географічного розташування району - прикордонне положення, широкий вихід до доріг державного значення Київ-Одеса, Одеса-Кучурган, вузлової станції Роздільна I Одеської залізниці визначає його значні переваги та транспортні можливості. Загальна протяжність доріг державного значення 49 км: Київ-Одеса - 34 км, Одеса-Кучурган - 15 км. Два транспортних коридори проходять через одну з найбільших вузлових станцій України - Роздільна-Сортувальна, яка входить до складу Одеської залізниці.

Фізико-географічне положення району сприяло розташуванню військового аеродрому, який починаючи з 1997 року сертифікований за цивільними льотними процедурами.

Територією району пролягає газотранспортний коридор Шебелинка - Ізмаїл.

Територією району по залізниці, суші та воді пролягає лінія Українсько-Молдовського кордону на Придністровській ділянці, яка має протяжність 34,1 км, з них 6,3 км по водній поверхні Кучурганської водойми.

На території Роздільнянщини протікають річки: Кучурган, Барабой, Свина. Також є такі водойми, як Хаджибейський

лиман та Кучурганське водосховище, що іноді помилково називають лиманом. Останній слугує джерелом води для Молдавської ГРЕС.

Природа Роздільнянщини, головним чином, репрезентована різнотрав'ям, ксенофільними видами, з яких частіше других зустрічаються люцерна, молочай, шавлія та інші. З півчагарників найбільш численні полин австрійський. Природна деревна рослинність майже цілком відсутня. Лише на окремих ділянках північних схилів збереглися невеличкі зарості чагарників. Загальна площа лісів по району становить 6180 га. Щоб захистити ґрунти від суховіїв та ерозії, а дороги від снігових заметів, практикою стало смугове деревонасадження. Початок йому покладено в районі ще XIX ст., але більшість сучасних лісосмуг було насаджено протягом 1940-1950-х років. По них ростуть різні види дерев: дуб, клен, біла й жовта акація, ясен, в'яз (бересток), волоський горіх, абрикос, черешня, лох, шовковиця, тополя, шипшина тощо. Невдовзі ці смуги стали притулком для сірих куріпок, сорок, перепелиць, ворон, жайворонків та інших птахів.

Однією з особливостей району є комплекс Хаджибейського лиману, який може похвалитися багатим складом флори та фауни. На території Роздільнянщини існує унікальний ботанічний заказник **«Костянська балка»**. **«Костянська балка»** - заказник, створений на площі 22,7 га у 1993 році. На території заказника збереглася досить значна видова різноманітність рослин, близько 18 видів судинних рослин з Червоної книги України та Червоного списку Одеської області (голонасінник одеський, астрагал шерстистоквітковий тощо). Також на території заказнику зустрічаються рослинні угруповання з Зеленої книги України (формації ковили волосистої та мигдалю низького). До птахів і тварин, занесених до Червоної книги, належать видра, орлан-білохвост, степовий орел, лелеки - білий та чорний, ескулапова змія.

На території району знаходиться унікальне підприємство ТОВ «Рідна природа». Усього за 33 км від Одеси на території заказника «Рідна природа» розташований унікальний природний комплекс в районі с. Єгорівка. Заказник

розташований в лісостеповій зоні поруч з величезним озером. ТОВ «Рідна природа» реалізує програму по збереженню і розвитку популяцій видів дикої флори і фауни, притаманною виключно цьому маленькому і чудесному шматочку землі Україна, а саме: коні, ведмеді, лані, муфлони, кабани, качки, фазани, цесарки, павичі.

На території району створено ботанічний заказник місцевого значення «Костянська балка».

Клімат Роздільнянщини помірно-континентальний з недостатнім зволоженням, короткою м'якою зимою та довгим спекотним літом. За кліматичними умовами район відноситься до зони посушливих степів. Температурний режим Роздільнянщини формується під впливом географічної широти, повітряних мас моря й лиману. 50-55 днів протягом року тут переважає помірне повітря, що взимку дає потепління й опади, влітку похолодання й опади, а 75-85 днів - тропічні повітряні маси, що надходять з Африки і Туреччини, викликаючи підвищення температури на 20-34°C. Рідко коли залітають до нас арктичні повітряні маси, що несуть із собою раннє осіннє похолодання та весняні заморозки.

Взимку переважає нестала похмура погода з частими, але не довгими похолоданнями. Тривалість зими в середньому - 72 дні. Найхолодніший місяць року - січень. Тривалість весни - 70-78 днів. Починається вона в кінці лютого - на початку березня, а закінчується в середині травня. Літо довге, спекотне, часто посушливе. Кількість днів із середньодобовою температурою, що перевищує + 15°C, досягає 135-145. Безморозний період становить 240 днів. Річна кількість опадів коливається в межах 350-390 мм на рік, з них на теплий період припадає 220-240 мм. Найменше опадів буває навесні.

Вплив Хаджибейського лиману на клімат порівняно невеликий. Тут континентальність клімату й кількість бездощових днів менша проти інших територій району. Мілководний лиман швидко прогрівається влітку і так само швидко охолоджується взимку.

Район має багату сировинну базу: піщані кар'єри, кар'єри з видобутку вапняку, глини, яка йде на виробництво червоної цегли, водні ресурси. Це значний резерв поповнення бюджету, створення нових робочих місць, поліпшення соціальної бази району.

2.2. Оцінка стану використання земель лісогосподарського призначення

Інвентаризація земель лісогосподарського призначення державної власності на території Роздільнянського району Одеської області (за межами населених пунктів) проводиться на виконання Регіональної програми розвитку земельних відносин та охорони земель на 2016-2018 роки затвердженої рішенням Одеської обласної ради[58].

Об'єктом інвентаризації земель є земельні ділянки лісогосподарського призначення, державної власності за межами населених пунктів. До земель лісогосподарського призначення віднесені землі вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства. До вкритих лісовою рослинністю віднесені земельні лісові ділянки які заняті деревною та чагарниковою рослинністю, з повнотою насаджень в молодняках від 0,4 і більше, в інших вікових групах - від 0,3 і більше (тобто крони дерев займають рівномірно щонайменше 40 відсотків (30 відсотків) площі ділянки)[58].

Інвентаризація земель проводиться з метою визначення стану використання земель лісогосподарського призначення, встановлення місця розташування, визначення фактичної площі, та меж земельних ділянок, як об'єктів землеустрою, встановлення кількісних характеристик земель, необхідних для ведення Державного земельного кадастру, оподаткування, проведення грошової оцінки земель, здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, з метою формування земельних ділянок із визначенням їхніх меж, розмірів, видів угідь та внесення відомостей до

Державного земельного кадастру, забезпечення органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, органу ведення Державного земельного кадастру достовірними даними про земельні ділянки. а також прийняття органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, за результатами інвентаризації, відповідних рішень[58].

Інвентаризація земель лісогосподарського призначення державної власності проведена на землях державної власності не наданих у власність або користування громадян чи юридичних осіб що перебувають у запасі та земель наданих у користування Державному підприємству «Одеське лісове господарство» Одеського обласного управління лісового та мисливського господарства, яке є спеціалізованим державним лісогосподарським підприємством.

Право користування земельними ділянками ДП «Одеське лісове господарство» підтверджено, згідно прикінцевих положень лісового кодексу України, до одержання в установленому порядку державними лісогосподарськими підприємствами правовстановлюючих документів на право постійного користування земельними лісовими ділянками, документами, що підтверджують це право на раніше надані землі, є планово-картографічні матеріали лісовпорядкування проведеного у 2013 році[3].

Згідно з державної статистичної звітності про наявність земель та розподіл їх за власниками земель, землекористувачами, угіддями станом на 01.01.2016 року площа земель лісів та інших лісовкритих площ за межами населених пунктів складає 2993 га. Загальна площа проінвентаризованих земель лісогосподарського призначення на території Роздільнянського району Одеської області складає 2919,0671 га., з яких 1762,7646 га. внесенні до ДЗК. 2049,2238 га. згідно матеріалів лісовпорядкування, знаходяться у постійному користуванні ДП «Одеське лісове господарство», та 1140,7322 га. - земель лісогосподарського призначення, не наданих у власність та користування.

Інвентаризація земель лісогосподарського проведена у декілька етапів:

- підготовчі роботи;
- геодезичні роботи;
- камеральні роботи;
- складення і оформлення технічної документації із землеустрою в паперовій та електронній формі;
- погодження технічної документації із землеустрою;
- встановлення меж сформованих земельних ділянок в натурі (на місцевості) та закріплення їх межовими знаками.

Об'єктом дослідження є Єгорівська сільська рада Роздільнянського району Одеської області.

Відомості про об'єкти інвентаризації приведені в по контурній відомості земель лісогосподарського призначення державної власності на території Єгорівської сільської ради Роздільнянського району Одеської області наведені в додатку 1.

Підготовчі роботи

Перед початком робіт зібрано наявні вихідні дані необхідні для проведення робіт з інвентаризації земель:

- проект організації та розвитку лісового господарства;
- матеріали з Державного фонду документації із землеустрою;
- відомості з Державного земельного кадастру;
- графічні матеріали лісовпорядкування 2013р.;
- відомості з державної статистичної звітності;
- планово-картографічні матеріали, ортофотоплани масштабу 1:5000
- матеріали, що посвідчують право на земельні ділянки;

За результатами підготовчих робіт, вивчення, опрацювання та аналізу вихідних матеріалів, документів, планово - картографічних матеріалів, встановлено що:

- межі кадастрових кварталів, межі територій сільських, селищних рад визначених проектами формування територій не збігаються з природними або штучними межами об'єктів на місцевості;

- координати поворотних точок зовнішніх меж земель лісогосподарського призначення, визначених лісовпорядкуванням проведеним у 2013 році, відсутні;
- земельні ділянки лісогосподарського призначення на площі 16,8567 га знаходяться в межах охоронної зони;
- земельні ділянки лісогосподарського призначення на площі 99,6823 га знаходяться в межах санітарно-захисної зони;
- на земельні ділянки лісогосподарського призначення площею 606,9126 га поширюється дія водоохоронної зони;
- на земельні ділянки лісогосподарського призначення площею 145,7130 га поширюється дія прибережної захисної смуги.
- земельні ділянки лісогосподарського призначення площею 90,8243 га рекомендовані до формування та внесення до ДЗК.

Робочі інвентаризаційні плани складені в розрізі сільських рад у масштабі 1: 5000 та 1:10000, на яких на підготовчому етапі зазначено межі:

- об'єкта інвентаризації;
- адміністративно - територіальних одиниць (нанесені територій сільських, селищних рад визначених проектами формування територій)
- земельні ділянки, які внесено до Державного земельного кадастру;
- земельні ділянок що мають документи що посвідчують право на земельну ділянку;
- обмежень (обтяжень) у використанні земельних ділянок;
- угіддя;

Робочі інвентаризаційні плани є основою для виконання топографо-геодезичних робіт з метою визначення або уточнення меж земельних ділянок, обмежень (обтяжень) у їх використанні та угідь, які потребують уточнення або за якими неможливо визначити такі межі під час виконання підготовчих робіт.

Геодезичні роботи

З метою визначення просторових даних щодо об'єктів інвентаризації проведено топографо-геодезичні роботи.

Перед початком геодезичних робіт проведено рекогностування місцевості та визначено територію, на якій буде проводитися зйомка.

Польові роботи проводилися за допомогою безпосереднього методу геодезичних вимірювань. Даний метод максимально враховує наявні вихідні матеріали, є найменш витратним та забезпечує належну точність, задану нормативними документами для даного виду проектної документації. Зйомка об'єкту землеустрою та навколишньої ситуації в натурі (на місцевості) виконувалася з використанням двухчастотного GNSS-приймача Leica з використанням мережі перманентних базових GNSS-станцій згідно з вимогами Інструкції з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000, 1:500 (ГКНТА-2,04-02-98), затвердженої наказом Головного управління геодезії, картографії та кадастру при Кабінеті Міністрів України від 09.04.1998 № 56.

Вирахування координат поворотних точок меж земельної ділянки здійснено в умовній системі координат 1963 року.

Результати польових робіт опрацьовані за допомогою ліцензійного програмного забезпечення Digitalis.

За результатами геодезичних вишукувань визначені фактичні межі лісових ділянок об'єкту інвентаризації. Також встановлено що:

- межі земельних ділянок згідно планово-картографічних матеріалів лісовпорядкування 2013 року не відповідають фактичним в натурі на місцевості;

- до меж об'єкту інвентаризації примикають ділянки вкриті лісовою рослинністю, якими фактично користується ДП «Одеське лісове господарство» (на яких ведеться лісове господарство);

Отримані результати топографо-геодезичних робіт, нанесені на робочі інвентаризаційні плани.

Камеральні роботи

За результатами проведених підготовчих та топографо-геодезичних робіт, під час виконання камеральних робіт на робочі інвентаризаційні плани нанесені фактичні межі земельних ділянок якими користується ДП «Одеське лісове господарство», обмежень у їх використанні та угідь отримані в результаті виконання топографо-геодезичних робіт, обчислені фактичні площі земель.

Визначені земельні ділянки лісогосподарського призначення державної власності на території Єгорівської сільської ради Роздільнянського району Одеської області. Згідно з матеріалами інвентаризації земель лісогосподарського призначення площа земель лісів складає – 754,4590 га, в межах населеного пункту земельні ділянки лісогосподарського призначення державної власності відсутні, площа, яка пропонується для формування та внесення до ДЗК становить 90,8243 га (8 ділянок).

Зведені інвентаризаційні плани складені в розрізі сільських рад у масштабі 1:5000 та 1:10000, на яких зазначено площі угідь, межі земельних ділянок, що фактично використовуються на момент проведення інвентаризації, площа обмежень (обтяжень) у їх використанні, а також:

- об'єкта інвентаризації;
- адміністративно - територіальних одиниць;
- територій сільських, селищних рад визначених проектами формування територій;
- земельних ділянок, які внесено до Державного земельного кадастру;
- земельних ділянок що мають документи що посвідчують право на земельну ділянку;
- земельних ділянок що використовуються не за цільовим призначенням;
- земельні ділянки на які визначені та присвоєні кадастрові номери стороннім користувачам;
- земельних ділянок що пропонується для формування

- обмежень (обтяжень) у використанні земельних ділянок;
- угідь;
- обчислені фактичні площі земель.

Складено переліки земельних ділянок:

- наданих у власність або користування з кадастровими номерами;
- наданих у власність або користування без кадастрових номерів;
- що використовуються без документів, які посвідчують право на них;
- що використовуються не за цільовим призначенням;
- самовільно зайнятих;
- що пропонуються для формування за результатами інвентаризації;
- що не формуються до вирішення спірних питань з приводу користування земельними ділянками, встановлення їх законності;
- перелік обмежень у використанні земельних ділянок;

На підставі зазначених переліків складено зведена порівняльна таблиця даних отриманих у результаті проведення інвентаризації та інформації що містяться у документах які посвідчують право на земельну ділянку (додаток 2).

За результатами попередніх етапів складено робочий та зведений інвентаризаційні плани по Єгорівській сільській раді Роздільнянського району Одеської області.

Складено кадастрові плани на кожну земельну ділянку, що пропонуються для формування(додаток 3).

На зазначені земельні ділянки встановлені природоохоронні обмеження:

Відповідно до статті 112 Земельного кодексу України, охоронні зони створюються:

а) навколо особливо цінних природних об'єктів, об'єктів культурної спадщини, гідрометеорологічних станцій тощо з метою охорони і захисту їх від несприятливих антропогенних впливів;

б) уздовж ліній зв'язку, електропередачі, земель транспорту, навколо промислових об'єктів для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодження, а також зменшення їх негативного впливу на людей та довкілля, суміжні землі та інші природні об'єкти.

Межі охоронних зон визначено відповідно до Земельного кодексу України, Законів України «Про охорону культурної спадщини», «Про Трубопровідний транспорт», «Про транспорт», «Про телекомунікації», «Про електроенергетику», постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил охорони магістральних трубопроводів» від 16.11.2002 № 1747, «Про затвердження Правил охорони електричних мереж» від 04.03.1997 № 209, «Про затвердження Правил охорони ліній електрозв'язку» від 29.01.1996 № 135, Державних будівельних норм України планування і забудова територій» ДБН Б.2.2-12:2018.

Статтею 113 Земельного кодексу України визначено, що зони санітарної охорони створюються навколо об'єктів, де є підземні та відкриті джерела водопостачання, водозабірні та водоочисні споруди, водоводи, об'єкти оздоровчого призначення та інші, для їх санітарно-епідеміологічної захищеності.

Межі зон санітарної охорони визначено відповідно до Земельного кодексу України, Законів України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про питну воду та питне водопостачання», постанови Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів» від 18.12.1998 № 2024 та Наказу МОЗ України «про затвердження державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів» від 19.06.1996 № 173.

Відповідно до статті 114 Земельного кодексу України, санітарно-захисні зони створюються навколо об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму, вібрації, ультразвукових і електромагнітних хвиль, електронних полів, іонізуючих випромінювань тощо, з метою відокремлення таких об'єктів від територій житлової забудови.

Межі санітарно-захисних зон визначено відповідно до Земельного кодексу України, Наказу МОЗ України «Про затвердження державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів» від 19.06.1996 № 173, Державні санітарні правила та норми "Гігієнічні вимоги щодо облаштування і утримання кладовищ в населених пунктах України" ДСанПіН 2.2.2.028-99.

Межі земель ботанічного заказника місцевого значення на території Роздільнянського району визначались згідно з даними проекту землеустрою з організації та встановлення меж території ботанічного заказника місцевого значення "Костянська балка" на території Єгорівської та Кіровської сільських рад Роздільнянського району Одеської області (за межами населеного пункту), затвердженого Розпорядження Роздільнянської районної державної адміністрації Одеської області від 27.01.2009 №98/А-2009.

Межі територій та об'єктів екомережі на території Роздільнянського району визначено відповідно до Регіональної екологічної мережі Одеської області (ескізна картосхема).

Технічною документацією враховані елементи екологічної мережі Одеської області відповідно до Регіональної схеми формування екологічної мережі Одеської області, затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 20.05.2011 № 136-VI/.

За результатами проведених робіт:

- проведено інвентаризацію земель лісогосподарського призначення державної власності на території Єгорівської сільської ради Роздільнянського району Одеської області(за межами населених пунктів) на 15 ділянках загальною площею 754,4590 га, з них: що знаходяться в користуванні ДП «Одеське лісове господарство » - 11 ділянок площею 692,7647 га; не наданих у власність або користування громадян чи юридичних осіб - 4 ділянки площею 61,6943 га з визначенням цільового призначення земельних ділянок: 09.01 – для ведення лісового господарства і пов'язаних з ним послуг відповідно до класифікації видів цільового

призначення земель, затверджених наказом Держкомзему від 23,07,2010 №548. Площа ділянок лісогосподарського призначення, які рекомендовано до формування та внесення до ДЗК становить 90,8243 га (8 ділянок);

- розроблено Технічну документацію із землеустрою щодо інвентаризації земель лісогосподарського призначення державної власності на території Єгорівської сільської ради Роздільнянського району Одеської області (за межами населених пунктів), за складом матеріалів відповідно до ст.57 Закону України «Про землеустрій» на паперовому та електронному носіях яка включає:

- пояснювальну записку, яка містить відомості про користувача земельними ділянками, відомості про виконавця робіт, стислий опис виконаних робіт;

- технічне завдання на виконання послуг з проведення робіт з інвентаризації земель лісогосподарського призначення на території Єгорівської сільської ради Роздільнянського району Одеської області;

- копії документів, що містять вихідні дані, які використовувались під час інвентаризації земель;

- робочий і зведений інвентаризаційні плани;

- матеріали погодження технічної документації із землеустрою.

Відповідно до пункту 2.1 Інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі за результатами встановлення в натурі (на місцевості) меж земельних ділянок і перенесення в натуру (на місцевість) меж охоронних зон будуть складені акти приймання-передачі межових знаків на зберігання і акти перенесення в натуру (на місцевість) меж охоронних зон, зон санітарної охорони, санітарно - захисних зон і зон особливого режиму використання земель.

Технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель лісогосподарського призначення державної власності на території Єгорівської сільської ради Роздільнянського району Одеської області (за

межами населених пунктів) підлягає погодженню відповідно до вимог ст.186-1 Земельного кодексу України:

- з територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що здійснює реалізацію державної політики у сфері земельних відносин;
- структурним підрозділом районної державної адміністрації у сфері містобудування та архітектури;
- структурним підрозділом обласної державної адміністрації у сфері охорони навколишнього середовища;
- структурним підрозділом обласної державної адміністрації у сфері охорони культурної спадщини;
- центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового господарства;
- центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства

Відповідно до абзацу восьмого ст. 9 Закону України «Про державну експертизу землепорядної документації», технічна документація із землеустрою щодо інвентаризації земель у разі формування земельних ділянок за рахунок особливо цінних земель, земель лісогосподарського призначення, а також земель водного фонду, природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення підлягає обов'язковій державній експертизі.

Відомості, отримані в результаті інвентаризації земель, підлягають внесенню до Державного земельного кадастру відповідно до Порядку ведення Державного земельного кадастру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 р. № 1051.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

За останній час радикально змінилися вимоги до управління лісовим господарством як у загальносвітовому вимірі, так і на національному, регіональному і локальному рівнях. Лісова політика повинна сприяти вирішенню проблем охорони навколишнього природного середовища. Проблеми охорони навколишнього природного середовища можна вирішити шляхом забезпечення оптимальної лісистості, формування стійкості лісових екосистем, зростання екологічної безпеки. Спостерігається складна ситуація, за якої стан лісових екосистем не відповідає еколого-економічним вимогам. Складність прийняття управлінських рішень в галузі лісового господарства, зумовлене довготривалістю лісовирощування та складністю прогнозування майбутніх варіантів розвитку подій як економічного так і екологічного характеру. Нині гостро постало завдання створити не просто ефективну, а екологічно збалансовану систему управління лісовим господарством.

Лісова тема увійшла до програм ряду політичних партій, що почало створювати додаткові перешкоди для формування сучасної лісової політики. Сучасна лісова політика спрямована на забезпечення безперервного та невиснажливого лісокористування й підвищення дієвості впливу лісогосподарського та деревообробного виробництва на темпи соціально-економічного піднесення країни та окремих регіонів. Перспективні напрями модернізації системи управління лісовим господарством не отримують належного інституціонального забезпечення внаслідок численних політичних маніпуляцій.

На етапі становлення України необхідним стає забезпечення системності, цілісності, збалансованості, внутрішньої консолідації, адаптивності і стійкості її регіонів. що зумовлює необхідність вдосконалення

методологічних основ державного управління природно-економічним потенціалом регіонів.

Застарілі методи ведення господарства в лісовій галузі набули нечуваного резонансу з огляду на надмірний інтерес окремих політичних сил, бізнесу та громадських організацій. І як наслідок цього постало питання необхідності реформування лісової галузі України.

Основними бюджетонаповнюючими організаціями в лісистих районах які фактично виступають базовою ланкою регіональних господарських комплексів є Державні лісогосподарські підприємства. Саме від їх ефективної діяльності залежить соціально-економічне благополуччя адміністративних районів та населених пунктів, рівень зайнятості місцевого населення та доходна частина місцевих бюджетів. Для науково обґрунтованого ведення лісового господарства повинні бути створені спеціалізовані інститути.

Для виявлення напрямів найефективнішого використання земель лісогосподарського призначення слід вивчити і проаналізувати діяльність в лісовому господарстві країни.

Серед основних проблем лісового господарства України можна виділити:

- забезпечення реалізації єдиної державної політики у лісовому господарстві;
- підвищення ролі Держлісагентства оскільки реалізація державного управління на даний час здійснюється переважно через підприємства підпорядковані Держлісагентству;
- обмеженість державної підтримки створення нових лісів;
- складний механізм надання земель для лісорозведення та висока вартість виконання робіт із землеустрою для оформлення права користування земельними ділянками;

- створення нових лісів не на деградованих, малопродуктивних або еродованих землях (з метою припинення ерозії), а там, де є вільні землі, які не використовуються;

- невизначеність процедури зміни цільового призначення земель щодо переведення до лісового фонду залісених природним шляхом земель сільськогосподарського та іншого призначення;

- відсутність механізму купівлі земель державою для подальшого заліснення;

- низький рівень свідомості та вихованості населення щодо бережливого ставлення до лісу;

- недостатня оснащеність лісогосподарських підприємств новою ефективною протипожежною технікою та відсутністю належного фінансування щодо запровадження інноваційного міжнародного досвіду із попередження лісових пожеж;

- низький рівень роботи щодо виявлення та притягнення винуватців лісових пожеж до відповідальності;

- відсутність стратегії адаптації лісів до змін клімату;

- недостатній рівень використання не деревних лісових ресурсів та другорядних лісових матеріалів, що в умовах економічної кризи може відкрити додаткове джерело прибутку для лісогосподарських підприємств;

- проблеми пов'язані із наслідками аварії на Чорнобильській АЕС;

- недостатнє використання біоенергетичного потенціалу лісів;

- неузгодженість та суперечливість природоохоронного та лісового законодавства;

- проблема переходу із стандартів на систему нових національних стандартів.

У Концепції реформування та розвитку лісового господарства України зазначено, що для розв'язання проблем галузі необхідне підвищення ефективності управління лісовим господарством відповідно до концепції сталого лісокористування [2].

В процесі реалізації екологічної складової в державному управлінні необхідно враховувати такі основні принципи екологічних, лісівничих, організаційно-економічних і соціальних основ сталого лісогосподарського розвитку:

- максимальне і пріоритетне використання природно захисних, природно утворюючих функцій лісових ресурсів з позицій національних і міжнародних інтересів;
- всеосяжне збереження генофонду рослинних ресурсів як основи біологічного різноманіття і відтворення майбутніх лісових багатств;
- інтегроване, комплексно ресурсне лісокористування на принципах безперервності і невичерпності;
- суттєве зниження рівнів та величини різноманітного антропогенного впливу на стан лісових екосистем;
- формування екологічно орієнтованого економічного механізму лісогосподарювання на ринковій основі, а також системи екосистемного управління лісовим господарством;
- екологічна сертифікація систем ведення лісового господарства;
- формування організаційно-економіко-правового механізму відповідальності за лісопорушення;
- розвиток екологічного підприємництва;
- створення системи екологічного страхування;
- сприяння широкої участі громадськості в гармонізації економічного і екологічного лісогосподарювання [56].

Характер проблем, пов'язаних зі збереженням і використанням лісів, зумовив їх міжнародне визнання і розробку концепції сталого управління лісами. Дана концепція є орієнтиром для формування національних лісових політик, яка підтримує прийняті принципи збалансованого природокористування на основі сталого управління лісами.

Лісове господарство знаходиться в стані глибокої кризи. Поряд із загальними негативними факторами, неадекватними сучасним умовам,

формам і методам управління лісовим господарством є відсутність державного фінансування, особливо, в лісодефіцитних регіонах країни. Механізм управління лісами носить фрагментарний характер, а тому основні еколого-економічні проблеми продовжують збільшуватися. Відсутність бюджетного фінансування лісового господарства породжує госпрозрахункові форми відносин з приводу використання лісового фонду.

Для збалансованих цілей міжнародної лісової політики та її реалізації в Україні потрібно:

- стимулювати збереження та відновлення лісових ресурсів з метою зменшення впливу кліматичних змін на природне середовище та збереження його різноманіття;

- забезпечити міждержавний контроль за ринком нелегально добутої деревини та ефективну торгівлю і справедливий розподіл ресурсів між лісовими і малолісними країнами;

- через міждержавні структури та урядові угоди стимулювати сезонні підходи до виділення економічних, екологічних та соціальних проблем лісів і лісових територій та можливість фінансової допомоги областям, які знаходяться в зоні екологічних і соціальних ризиків;

- напрацювання єдиного підходу до рівня ведення лісового господарства (як приклад сертифікація лісів, національна інвентаризація лісів) та об'єктивних критеріїв оцінки управління лісами [56].

Основним документом який дозволяє врегулювати частину цих проблем є Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду». Основними базовими позиціями Указу є внесення Кабінетом Міністрів України у Верховну раду України низки законопроектів, які б сприяли:

- удосконалення системи фінансування та розвитку лісового господарства, зокрема, шляхом створення державного фонду розвитку лісового господарства, визначивши джерела його наповнення;

- запровадження з урахуванням європейського досвіду нових підходів щодо здійснення державного природоохоронного контролю та моніторингу, а також посилення відповідальності за порушення законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища;

- ужити комплексних заходів щодо розвитку лісового господарства, підвищення екологічного та економічного потенціалу лісів, а також охорони, захисту та відтворення лісових насаджень, зокрема:

- затвердити програму «Ліси України – 2030»;

- забезпечити проведення з урахуванням кращої світової практики національної інвентаризації лісового фонду України;

- забезпечити впровадження нових механізмів державного управління у сфері лісового господарства, у тому числі розмежування повноважень щодо здійснення державного контролю та господарювання;

- підвищити ефективність ведення лісового господарства, не допускаючи при цьому обмеження управлінської та фінансово-економічної самостійності державних лісогосподарських підприємств;

- передбачити під час розроблення проектів законів про Державний бюджет України на наступні роки видатки на належне фінансування заходів із ведення лісового господарства, охорони і захисту лісів, а також заходів зі створення, утримання та розвитку природних, біосферних заповідників, національних природних парків, інших установ природно-заповідного фонду України тощо.

Виправити ситуацію в лісовому господарстві України можливо лише за умови консолідації держави, бізнесу та громадськості. При цьому цілком слушними є такі пропозиції:

- поєднати економічні, соціальні й екологічні складові національної системи лісоуправління;

- запровадити екологоорієнтоване лісоуправління на місцевому рівні з урахуванням наявних потреб;

- враховувати екологічну вразливість лісових екосистем, екологоекономічних умов лісокористування в окремих регіонах;
- оптимізувати параметри лісистості територій відповідно до їхніх природних і соціально-економічних умов;
- перейти на якісно нову системну і до того ж активну форму державного управління охороною та відтворенням лісів у системі екологічної мережі;
- вдосконалити системи та технології державного контролю за дотриманням лісового законодавства [56];
- покласти на держлісгоспи та районні державні адміністрації, територіальні громади функції контролю;
- розробити та використовувати механізм зонування територій лісового господарства за функціональним призначенням з урахуванням рівня економічної доступності лісів;
- запровадити механізм оцінювання рівня прибутковості лісових ресурсів на засадах ренти;
- активізувати процес сертифікації лісогосподарських послуг і лісогосподарської продукції;
- опрацювати механізм надання в заставу банківським установам ділової деревини під отримання кредитних ресурсів для укладання лізингових угод і придбання сучасного високотехнологічного обладнання;
- створити регіональні лісопереробні центри для виробництва лісогосподарської продукції;
- відокремити лісокористування від лісівництва;
- провести реконструкцію насінневих плантацій, що існують;
- розширити використання енергії з лісової біомаси та вирощування лісових біоенергетичних плантацій за рахунок розмноження інтродуцентів і швидкорослих порід дерев;
- збільшити норми заготівлі деревини в стиглих і перестиглих лісових масивах;

Усі перераховані пропозиції взаємопов'язані. Успішне вирішення пропозицій потребує системного підходу, чіткого та ефективного інструментарію державного управління та лісової політики, направленої на досягнення єдиної мети – збалансованого, невиснажливого користування ресурсами на засадах сталого розвитку лісової галузі й держави.

ВИСНОВКИ

Перспективними напрямками вдосконалення управління лісовими ресурсами в рамках соціально-економічного розвитку України є заходи, що охоплюють такі аспекти регулювання суспільних відносин:

- державна екологічна політика;
- узгодження суспільних і приватних інтересів;
- генеральна схема планування території України;
- організаційна структура управління лісовими ресурсами;
- механізми управління лісовими відносинами;
- ціноутворення на лісові ресурси;
- збереження ландшафтного та біологічного різноманіття;
- формування національної екомережі;
- попередження загроз, що виникають у процесі лісокористування;
- роль лісів у забезпеченні продовольчої безпеки;
- роль громадськості та неурядових організацій у процесі прийняття управлінських рішень.

Досягнення головної мети лісогосподарської діяльності щодо відтворення лісових екосистем можливе за умови прийняття та реалізації узгоджених рішень, що враховують інтереси як лісокористувача, так і власника лісових ресурсів на довгостроковій і договірній основі.

Лісовий фонд України перебуває під особливою охороною держави, проте в сучасних реаліях - це, на жаль, не є синонімом до ефективного управління лісовими землями. Для того, щоб змінити ситуацію необхідно: визначити фактичні межі земельних ділянок лісогосподарського призначення та внести про них відомості до Державного земельного кадастру; встановити прозорість у використанні лісових ресурсів; сприяти розвитку екологічної політики; розробити геопросторову інфраструктуру для оцінки моніторингу лісових угідь; створити відповідні національні дані про геопросторову орієнтацію лісів.

Створення даних про геопросторову орієнтацію лісів є базовим та найголовнішим на шляху створення Лісового кадастру, як сучасної геоінформаційної системи, а головне - прозорої системи його ведення.

Лісове господарство дотепер залишається малопривабливим для інвесторів, які бажають отримати швидку віддачу від вкладеного капіталу, тому проблеми активізації інвестування галузі лісового господарства є надзвичайно актуальними. Отже, під інституційним забезпеченням інвестиційної діяльності лісового сектору економіки, на нашу думку, слід розуміти сукупність державних і недержавних інституцій, які забезпечують створення правових, організаційних і економічних умов, необхідних для провадження й розвитку інвестиційної діяльності, спрямованої на: запобігання негативному впливу на навколишнє природне середовище; мінімізацію ресурсоспоживання; підвищення економічної ефективності інвестованого капіталу та на стимулювання ощадливого природокористування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 30, ст.141) URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. Концепція реформування та розвитку лісового господарства України - URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/208-2006-%D1%80>.
2. Лісовий кодекс України : офіц. текст від 21.01.1994 № 3852-ХІІ, прийнятий Верховною Радою України - URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>
3. Земельний кодекс України : офіц. текст від 25.10.2001 № 2768-ІІІ, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
4. Податковий кодекс України : офіц. текст від 02.12.2010 № 2755-VІ, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : офіц. текст від 07.12.1984 № 8073-Х, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page>
6. Кримінальний кодекс України : офіц. текст від 05.04.2001 № 2341-ІІІ, прийнятий Верховною Радою України - URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?info=1>
7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»: офіц. текст від 25.06.1991 № 1264-ХІІ, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
8. Закон України «Про тваринний світ» : офіц. текст від 13.12.2001 № 2894-ІІІ, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>

9. Закон України «Про оцінку земель» : офіц. текст від 11.12.2003 № 1378-IV, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>
10. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» : офіц. текст від 16.06.1992 № 2456-XII, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
11. Закон України «Про екологічну мережу України» : офіц. текст від 24.06.2004 № 1864-IV, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>
12. Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи»: офіц. текст від 27.02.1991 № 791а-XII, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/791a-12>
13. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» : офіц. текст від 16.05.2007 № 733 - URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/733-2007-п>
14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про державну лісову охорону» : офіц. текст від 16.09.2009 № 976 - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/976-2009-п>
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження правил поліпшення якісного складу лісів»: офіц. текст від 12.05.2007 № 724 - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/724-2007-п>
16. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження санітарних правил в лісах України» : офіц. текст від 27.07.1995 № 555 - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-95-п>
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу» : офіц. текст від

23.07.2008 № 665 - URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/665-2008-п>

18. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Державне агентство лісових ресурсів України» : офіц. текст від 13.04.2011 № 458/2011 - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/458/2011>
19. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Державну екологічну інспекцію України» : офіц. текст від 13.04.2011 № 454/2011 - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/454/2011>
20. Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження правил використання корисних властивостей лісів» офіц. текст від 14.08.2012 № 502 - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1536-12>
21. Наказ Державного агентства лісових ресурсів України «Про затвердження методичних вказівок з відведення і таксації лісосік, видачі лісорубних квитків та огляду місць заготівлі деревини в лісах Державного агентства лісових ресурсів України» : офіц. текст від 21.01.2013 №9 - URL : http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=105079&cat
22. Наказ Державного комітету лісового господарства України «Про затвердження правил пожежної безпеки в лісах України» : офіц. текст від 21.01.2013 № 278 - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05>
23. Толчанова З. О. Шляхи реформування лісового господарства України з урахуванням закордонного досвіду / З. О. Толчанова // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі України, РОЗДІЛ II. Економіка України. 7. - Луцьк, 2008. - С. 103-107.

24. Демідюк С. М. Шляхи підвищення ефективності функціонування лісового сектору України /С. М. Демідюк // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент» : Збірник наукових праць ; Луцький національний технічний університет. - Випуск 7 (26). Частина 1. - Луцьк, 2010.
25. Печуляк В. П. Лісове законодавство України та Європейського союзу / В. П. Печуляк // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право) : Збірник наукових праць. - 2011.
26. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» : офіц. текст від 18.03.2004 №1629-IV, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
27. Кахович О. Лісове господарство. Актуальні проблеми галузі та шляхи їх вирішення / О. Кахович, Г. Тюленева - URL : http://rusnauka.com/21_NIEK_2007/Economics/24123.doc.htm.
28. Офіційний сайт Державної служби статистики України – URL : <http://ukrstat.gov.ua>.
29. Овсієнко К.В. Обґрунтування збільшення розміру земельних ділянок лісогосподарського призначення / К.В. Овсієнко // Збірник праць VIII Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Наукова весна - 2017», Дніпро, 26-27 квітня 2017 р. - С. 6-33 – 6-34.
30. Крисюк Б.В. Класифікація галузевих ризиків у лісовому господарстві України / Б.В. Крисюк, В.І. Крисюк // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 1. - С. 80-87.
31. Закон України «Про внесення змін до Лісового кодексу України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності»» : офіц. текст від 09.06.2009 №

- 1483-VI, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1483-17>
32. Закон України «Про землеустрій» : офіц. текст від 22.05.2003 № 858-IV, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
33. Закон України «Про державну експертизу землевпорядної документації» : офіц. текст від 17.06.2004 № 1808-IV, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1808-15>
34. Наказ Державного агентства лісових ресурсів України «Про затвердження проекту інструкції з впорядкування лісового фонду України (частина 1)» : офіц. текст від 16.06.2014 - URL http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=119314
35. Наказ Укргеодезкартографії «Про затвердження інструкції з топографічного знімання у масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500 (ГКНТА-2.04-02-98)» : офіц. текст від 09.04.1998 № 56 - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0393-98>
36. Закон України «Про Державний земельний кадастр» : офіц. текст від 07.07.2011 № 3613-VI, прийнятий Верховною Радою України - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>
37. Золотова Е. В. Геодезия с основами кадастра / Е. В. Золотова, Р. Н. Скогорева // учебник для вузов. - М. : Фонд «Мир», 2012. - 413 с.
38. Наказ Держкомзему «Про затвердження інструкції про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками» : офіц. текст від 18.05.2010 № 376 - URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0391-10>
39. Правила з техніки безпеки на топографо-геодезичних роботах (ПТБ-88) ДНАОП 74.2-1.01-89 / Главное управление геодезии и картографии при совете министров СССР. - М. : НЕДРА, 1991

40. Овсієнко К.В. Управління земельними ресурсами лісгосподарського призначення / К.В. Овсієнко // Збірник праць Четвертої Всеукраїнської науково-технічної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Молодь: наука та інновації», Дніпро, 6-7 грудня 2016 р. - Т. 6. - С. 6-21 - 6-22.
41. Наказ Держкомлісгоспу «Про затвердження Показників регіональних нормативів оптимальної лісистості території України» офіц. текст від 29.12.2008 № 371 - URL : [http:// zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0610-09](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0610-09)
42. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил відтворення лісів» : офіц. текст від 01.03.2007 № 303 - URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/303-2007-п>
43. Стаття «Днепропетровщина увеличит количество лесов» - ИА «Телетайп» от 4.05.2011. - URL : <http://teletape.info/1383-dnepropetrovschina-uvulichit-kolichestvo-lesov.html>. - Назва з екрана.
44. Миронов А.В. Рейтинговая оценка эффективности управления лесохозяйственной деятельностью регионов / А.В. Миронов // Экономика и предпринимательство. - 2013. - № 12-2 (41-2). - С. 375-380.
45. Основні досягнення лісового господарства України. - Державне агентство лісових ресурсів України - URL : http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=121197&cat_id=81209.
46. Волошин В.І. Щодо інституційних чинників підвищення ефективності використання потенціалу розвитку прикордонних сільських територій західних регіонів України: / В.І. Волошин, В.В. Борщевський // Національний інститут стратегічних досліджень. - URL : www.niss.gov.ua/articles/1544/
47. Лібанова Е.М. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / Е.М. Лібанова, М.А. Хвесик. - К.: ДУІЕПСР НАН України, 2014. - 776 с.

48. Рогач С.М. Напрями збалансування інституціонального забезпечення розвитку лісового комплексу / С.М. Рогач // Вісн. Сумськ. нац. аграрн. ун-ту. - Серія «Фінанси і кредит». - 2013. - № 1. - С. 213–218.
49. Сакаль О.В. Розвиток інституційних засад лісокористування в країнах Центральної та Східної Європи / О.В. Сакаль // Екологічний менеджмент у загальній системі управління: тези Шостої щорічної Всеукр. наук. конф. 19–20 квіт. 2006 р. — Суми: СумДУ, 2006. — С. 132–134.
50. Синякевич І. Як реформувати лісове господарство України? / І. Синякевич, А. Головка // Газета «Деревообробник». — № 24 (349) від 23 груд. 2014 р.
51. Сторожук В.Ф. Порівняльний аналіз лісового законодавства України та пов'язаних з ним правових актів на відповідність до законодавчої бази Європейського Союзу з питань сталого управління лісами, — К.: 2010 — URL : <http://www.fleg.org.ua/>
52. Ступень М. Уточнення понятійно-категоріального апарату інституційного забезпечення інвестиційної діяльності лісового сектору економіки / М.Ступень, Б. Шумлянський // Економіст: наук.-практ.журн. — 2015. — № 1. — С. 27–29.
53. Толчанова З.О. Шляхи реформування лісового господарства України з урахуванням закордонного досвіду / З.О. Толчанова // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Економіка: зб. наук. праць. Вип. Луцьк, 2008. — С. 103–107.
54. Хвесик М.А. Комплексне використання лісоресурсного потенціалу: механізм стимулювання, інституціональне та інноваційно-інвестиційне забезпечення: монографія / [М.А. Хвесик, О.М. Шубалий, Н.М. Василик]. — К.: ТОВ «ДКС-Центр», 2011. — 498 с.

55. Дейнека А.М. Методологія управління лісовим господарством на екологоекономічних засадах : дис. ... доктора екон. наук : 08.00.06 / Дейнека Анатолій Михайлович. – Київ, 2010. – 365 с.
56. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» : офіц. текст від 17.10.2012 №1051-2012 – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF>
57. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення інвентаризації земель та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» : офіц. текст від 05.06.2019 № 476-2019-п - URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/476-2019-%D0%BF#n2>
58. Закону України «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність» : офіц. текст від 23 грудня 1998 року № 353-XIV – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14>